

به نام خدا

نوآوری در آموزش های الکترونیکی به دانش آموزان

مولفان :

فاطمه عبدی

زهرا عبدی

انتشارات سایه نخل

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه : عبدی، فاطمه، ۱۳۵۶ خرداد-
عنوان و نام پدیدآور : نوآوری در آموزش‌های الکترونیکی به دانش‌آموزان / مولفان فاطمه
عبدی، زهرا عبدی.
مشخصات نشر : انتشارات سایه نخل (با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری : ۸۱ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۳۵۲-۷-۳-۳
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص. ۷۹-۸۱.
موضوع : آموزش از راه دور -- نوآوری
Distance education -- Technological innovations
آموزش و پرورش -- تکنولوژی اطلاعات
Education -- Information technology
شناسه افزوده : عبدی، زهرا، ۱۳۵۹-
رده بندی کنگره : LC۵۸۰۳
رده بندی دیویی : ۳۷۱/۳۵۸
شماره کتابشناسی ملی : ۹۶۵۸۳۰۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب : نوآوری در آموزش‌های الکترونیکی به دانش‌آموزان
مولفان : فاطمه عبدی - زهرا عبدی
ناشر : انتشارات سایه نخل (با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۲
چاپ : زبرجد
قیمت : ۸۱۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۳۵۲-۷-۳-۳
تلفن مرکز بخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵.....	مقدمه
۶.....	نظام آموزشی
۹.....	توسعه تکنولوژی
۱۱.....	آموزش از راه دور
۱۳.....	آموزش الکترونیکی
۱۵.....	فناوری آموزشی
۱۵.....	اهداف آموزش مجازی
۱۶.....	اصول آموزش مجازی
۱۶.....	نقد و نقد فلسفی
۱۹.....	فرآیند آموزش
۲۴.....	مفاهیم و خصوصیات آموزش از راه دور
۲۶.....	تاریخچه استفاده از کامپیوتر
۲۶.....	تاریخچه فناوری اطلاعات در ایران
۲۷.....	تاریخچه آموزش از دور
۲۸.....	پیشینه آموزش از دور در جهان
۳۲.....	ضرورت و فلسفه آموزش از دور
۴۱.....	مبانی آموزش از دور:
۴۲.....	اصول و ویژگی های آموزش از دور
۴۵.....	اهداف آموزش از دور
۵۰.....	ضرورت حفظ اصول نظام آموزش باز و از راه دور
۵۴.....	ویژگی های یادگیری الکترونیکی
۵۶.....	ویژگی های یادگیری الکترونیک
۵۷.....	عوامل ایجابی آموزش از دور در ایران

۶۰	..... عوامل اجرایی آموزش از دور در ایران
۶۰	..... روش ها و فرآیند ایجابی در آموزش از راه دور
۶۲	..... عوامل دخیل در توسعه آموزش از دور
۶۴	..... آموزش های طراحی شده جهت استفاده در نظام آموزش از دور در
۶۵	..... مزایا و امکانات آموزش مجازی
۶۸	..... چالش ها و مشکلات آموزش از دور
۷۱	..... نظریه های آموزش از دور
۷۹	..... منابع و مآخذ
۷۹	..... منابع فارسی
۸۱	..... منابع لاتین

مقدمه

آموزش از راه دور عبارت است از نوعی فرایند آموزشی که در آن تمامی یا بیشتر آموزش از طریق یاددهنده نسبت به فرد یادگیرنده فارغ از زمان و مکان انجام می گیرد، بدین مضمون که تمامی یا بخشی از ارتباط بین آموزگاران و آموزنده ها از طریق یک رسانه مصنوعی، خواه الکترونیک، خواه چاپی صورت می پذیرد. بنابراین، در آموزش از راه دور ابزار نرمال یا اصلی ارتباط، فناوری است (الحسینی، ۱۳۸۵).

تنها ورود فن آوری در سیستم آموزشی کافی نیست. بلکه می بایست اهداف آموزشی، نقش استاد و دانشجو، روش های آموزش و یادگیری را متناسب با این نوع نظام آموزشی تغییر داد. به عبارت واضح تر می باید در فرهنگ یادگیری تغییر اعمال نمود. زیرا گرایشها و زمینه های تاریخی - فرهنگی دانشجویان بر اهداف برنامه درسی، محتوا، فعالیت های یادگیری، انتخاب مواد و منابع یادگیری، راهبردهای تدریس و شیوه های ارزشیابی تأثیر می گذارد. مسئله دیگر نوع برخورد جوامع و نظام های آموزشی در پذیرش آموزش های از راه دور و انطباق با این نوع نظام آموزشی است. فاضلی معتقد است که: "جامعه و فرهنگ ایرانی مانند دیگر جوامع تحت تاثیر ظهور فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی جدید در حال دیجیتالی یا الکترونیکی شدن است. هر چند در این مسیر راه را می پیماید، اما جاده انسان ایرانی در راه آینده همان بزرگراه ارتباطی الکترونیکی شدن است." (فاضلی ۱۳۸۷)

پینگ لیم چر^۱، بیان می کند که: "ممکن است الزامات عصری دانشگاهها را به پذیرش فناوری های جدید مجبور کند. ولی فرهنگ یادگیری در آن همچنان به روال پیشین باقی بماند. لذا تدوین سندی استراتژیک برای تأسیس دانشگاه مجازی به گونه ای که

---

1. Ping, Lim. Cher

مقدمات تحول پارادایم یادگیری را مهیا کند لازم است. به صورتی که هدف دانشگاه، نقش استاد و روشهای یاد دهی-یادگیری در آن متناسب با الگوی مورد نظر در دانشگاه مجازی باز تعریف شود." (پینگ لیم چر، ۲۰۰۵، به نقل از عطاران ۱۳۸۳)

نظام آموزشی

نظام آموزش از دور در ساده ترین تعریف عبارتست از : هر گونه فرایند آموزش رسمی که بین معلم و شاگرد در فاصله زمانی و مکانی اتفاق می افتد (داوودی ۱۹۹۹ ص ۴۴ - ۴۵).

آموزش از راه دور را می توان نوعی پاسخ انعطاف پذیر به نیازهای آموزشی جدید و امکانی افزوده در کنار آموزش حضوری در کشورهای مختلف جهان در عصر حاضر دانست که در عین حال خود نگرش ها و پرسش های زیادی را در عرصه تعلیم و تربیت برانگیخته است در زمینه مباحث فلسفی نیز نگرش های جدیدی را بوجود آورده است (حسینی ۱۳۸۴).

آموزش از راه دور هرگونه یادگیری است که طی آن معلم و فراگیر از یکدیگر دور بوده و با استفاده از امکانات پست الکترونیکی ، ویدئویی ، تلویزیون کابلی ، رسانه ها و یا هرتکنولوژی مرتبط با اینترنت مثل تابلوی پیغام ، اتاق گفتگو و کنفرانس های کامپیوتری یا ویدئویی تعامل برقرار می کنند (جلالی ، ۱۳۸۱) .

در این حیطه علاوه بر فناوری مقوله هائی چون توانائی اسانید ، توانائی دانشجوین ، امکانات کتابخانه ای ، پشتیبانی شبکه ای ، امکانات نرم افزاری ، آموزش های مقدماتی و غیره هم مطرح است که نقش موثری در در بهبود کیفیت آموزش و حل مشکلات عدم حضور در کلاس های درس سنتی و ارتقاء سطح روابط علمی و تحصیلی دارند (همان).

این نظام با ویژگی خاص فرا زمانی و فرامکانی خود به عنوان یک سبک آموزشی هدایت شده ، فراگیر محور و مبتنی بر رویکردهای جدید تعریف و در مقایسه با نظام

حضور این قابلیت را دارد که با تعداد استاد کمتر و فضای آموزشی محدودتر، دانشجویان بیشتری را در درس های گوناگون و در مقاطع و دوره های مختلف تحت پوشش فعالیت آموزشی قرار دهد (فراهانی، ۱۳۸۰)

نظام آموزش از دور بعنوان رویکردی نو برای تکمیل امر آموزش و نه به عنوان جایگزین نظام رایج آموزشی متکی به مبانی فلسفی می باشد. این مبانی همچون پایه ها و ستون هائی عمل کرده اند که نظام آموزش از دور بر آنها استوار گردیده است. آموزش از دور در هر یک از نسل های سه گانه خود یعنی نسل اول آموزش مکاتبه ای و برنامه ای مبتنی بر متون نوشتاری و چاپی، نسل دوم نسل متون چاپی به همراه برنامه های دیداری و شنیداری، نسل سوم یعنی نسل تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات اینترنتی پیرو مبانی فلسفی خاص بوده که جهت حرکت و شیوه های عمل را مشخص کرده است می توان در رویکردهائی همچون اثبات گرائی، تفسیر گرائی، رویکرد انتقادی به ترتیب در هر سه نسل نظام آموزش از دور مشاهده کرد (حسینی ۱۳۸۴).

برای کشف و استخراج مبانی فلسفی آموزش از دور آگاهی از فلسفه حاکم بر تعلیم و تربیت هر کشور ضرورت دارد. تعیین اهداف کلی و جزئی یادگیری، به عنوان پایه ی طراحی، تدوین، ارائه و ارزیابی یک رویداد آموزشی و درسی به شمار می آید. این اهداف تعریف شده به عنوان یک قرارداد ضمنی میان معلم و فراگیر به کار می روند. بیان این اهداف، به عنوان یک مرحله ی مهم در کسب تجربه ی یادگیری به شمار می آید. اگرچه اهداف یادگیری برنامه ریزی شده و مدون در آموزش از راه دور از طریق ارائه ی محتوا ضرورتی نداشته باشد که تغییر یابد، ولی به منظور تحقق نتایج مورد نیاز، استفاده از راهبردهای جدید طراحی آموزشی لازم و ضروری به نظر می رسد. مایر^۱ (۲۰۰۵)

بدیهی است که قبل از تصمیم گیری در باره مدل و رویکرد ارائه ی آموزش و حتی قبل از تعیین هدفهای اساسی آموزشی باید به مسائل فلسفی، و پداگوژیکی اندیشید.

بسیاری عقیده دارند که شرط اجرای موفقیت آمیز برنامه های آموزش از راه دور این است که بر پایه نتایج تحقیقات تربیتی آموزش از راه دور اهداف زیر را دنبال می کند:

- ایجاد فرصت برای فراگیرانی که فرصت تحصیل را از دست داده اند. - ایجاد فرصت های آموزشی برای کارکنان - افزایش سطح آموزشی یک جامعه از طریق کمک در جهت دسترسی به منابع اطلاعاتی جهان - بهبود کیفیت آموزشی (آموزش مرتبط با نیاز های کشور و آموزش مستمر برای شاغلین). - تقویت نیروی انسانی کارآمد از لحاظ علمی و فنی - افزایش استقلال فراگیران و انعطاف آموزشی - حذف محدودیت های زمانی و مکانی (زمانی، مقدسی، ۱۳۷۶ ص ۱۵۱).

برخی گزارشها حاکی از عملکرد ضعیف فناوریهای جدید در زمینه مسائلی تربیتی است (کوپر^۱، ۲۰۰۴).

ژانگ^۲ (۲۰۰۷) استدلال می کند که در نرم افزارهای آموزشی با پافشاری بیش از حد در فراتر رفتن از مرزهای آموزش سنتی و غلبه بر روابط قدرت مدارانه در تعلیم و تربیت، از محتوای آموزشی غفلت می شود. این گفته بدین معناست که دانشجویان با استفاده از این نرم افزارها بر روابط قدرتمدارانه میان خود و استاد غلبه می کنند، اما در این فرایند محتوای درسی و تأثیرات تربیتی آن رنگ می بازد و دانشجویان مطالب با ارزش و مفیدی یاد نمی گیرند. بنابراین، توجه به مسائلی پداگوژیکی در تولید محتوا شرط لازم (و نه کافی) برای طراحان محیط یادگیری و تولید کنندگان مواد آموزش از راه دور محسوب می شود. در طراحی برنامه های آموزش از راه دور اصول زیر را باید مد نظر قرار داد:

- انتخاب رسانه ها و ابزارهای آموزشی و استفاده از آنها باید بر اساس توانایی فراگیران باشد تا از اهداف یادگیری از پیش تعیین شده و اهداف عینی برنامه ی یادگیری حمایت کند.

-انتخاب رسانه‌ها و ابزارهای آموزشی باید متناسب با نیاز یادگیرندگان صورت گیرد. یک برنامه‌ی آموزشی از راه دور باید یک رسانه‌ی فناوری محوری را بیان کند که در میان فراگیران حاضر برای انجام برنامه‌ی مورد نظر، کاربرد بیشتری داشته باشد. -انتخاب رسانه‌ها و ابزارهای آموزشی باید یک تجزیه و تحلیل و شناخت کلی از ارزش افزوده فناوری ارائه دهند.

- کاربران یک نظام آموزشی از راه دور باید حداکثر توانایی‌های استفاده از رسانه‌ها و ابزارهای آموزشی را داشته باشند سوچاک^۱(۲۰۰۲).

برقراری تعامل یکی از اهداف آموزشی است که باید دید در برنامه‌های آموزش از راه دور رعایت می‌شود یا خیر. هنگامی که یادگیرندگان با یکدیگر و با یک مربی تعامل برقرار کرده و ایده‌ها را به همدیگر منتقل می‌کنند، اطلاعات جدیدی بین خودشان رد و بدل می‌شود. چنین تعامل‌هایی پایه‌ی یک اجتماع فراگیران را تشکیل می‌دهند. اگر دانش‌آموزان احساس کنند که آنها بخشی از جامعه‌ی فراگیران هستند، بیشتر تمایل و انگیزه نشان خواهند داد تا راه‌های مناسب‌تری را برای حل مسائل خود و موفقیت خودشان پیدا کنند. این چالش وظیفه‌ی مربیان آموزشی می‌باشد که راهبردها و فنونی را برای تشکیل چنین جوامع یادگیری و نگهداری از این جوامع در میان فراگیرانی که از نظر محدودیت زمانی و مکانی از یکدیگر جدا می‌شوند، تدوین کنند. (شایان مهر، ۱۳۸۵).

توسعه تکنولوژی

با ظهور و توسعه پدیده فناوری اطلاعات روند تحولات جهانی، با شتابی بیشتر با محوریت عنصر اطلاعات و دانایی در حال گسترش است. این پدیده گرچه از محیط‌های نظامی آغاز و به مراکز دانشگاهی منتقل شد، اما دیری نپایید که عرصه‌های اقتصادی، تجاری و حتی سیاسی کشورها را نیز با توسعه تجارت الکترونیک و... متأثر

ساخت. اینک بیش از یک دهه است که این پدیده عرصه های تحصیلی را نیز به چالش فراخوانده است. تمایل یا تقاضای روز افزون برای تحصیلات دانشگاهی و توجه بیش از پیش به آموزش از یک طرف، جذابیت ها و آموزش های مبتنی بر وب از طرف دیگر، نیروی کشش فزاینده ای را برای توجه به آموزش الکترونیکی به وجود آورده است. تغییرات جهان طی دهه های اخیر (فرایند جهانی شدن) و بروز نیازهای جدید فنی و فکری در عرصه های مختلف جامعه، نگاه به تحصیلات و یادگیری را متحول و رسالت آموزش دانشگاهی را در عصر جدید تغییر داده است. امروزه دانشگاه ها باید افرادی را تربیت کنند که توانایی تجزیه و تحلیل اطلاعات و مهارت حل مسأله، ارتباطی و فناورانه را داشته باشند، تا همراه با فناوری روز دنیا پیش بروند. هرچند ورود فناوری های رایانه ای به مراکز آموزشی و تأسیس مراکز آموزش از راه دور و دانشگاه-های مجازی در کشور می تواند باعث پرورش چنین قابلیت هایی در دانشجویان باشد. اما به تنهایی موجب ایجاد یادگیری مؤثر نمی شود. تدوین اهداف آموزش از راه دور بدون در نظر گرفتن عوامل روانشناختی و پداگوژی و فلسفی نمی تواند ارتقای آموزشی و رشد فراگیران را در پی داشته باشد. لذا ضرورت داشت در پژوهشی به نقد و بررسی اهداف آموزش از راه دور با دیدی فلسفی پرداخت.

جنبه نظری مبین اهمیت و ضرورت انجام پژوهش حاضر عبارت است از :

- انجام این تحقیق می تواند به به توسعه مبانی نظری در حوزه فناوری آموزشی کمک کند و سبب افزایش ادبیات تحقیق در زمینه فلسفه تعلیم و تربیت گردد
- برخی جنبه های کاربردی مبین اهمیت ضرورت انجام این پژوهش عبارتند از :
  - در جهت شناسائی و طراحی بهتر محتوا و برنامه درسی به کار گرفته شود
  - افزایش آگاهی و توانائی معلمان و فراگیران در دانشگاه های مجازی و مراکز آموزش از راه دور
  - فراهم کردن امکان یادگیری متمر ثمر و ایجاد زمینه برای حداکثر استفاده از توانائی فراگیران در هر شغل و مکان

- اثر بخشی بهینه آموزش های مجازی برنامه درسی مجازی می تواند اثر بخشی سیستم را برای کاربران افزایش یا کاهش دهد از این رو شناخت چالش ها می تواند منجر به اثر بخشی بهینه گردد.

-افزایش انگیزه دانشجویان به آموزش های مجازی حائز اهمیت است که برنامه ریزان درسی سعی دارند یا تولید محتوای جامع انگیزه فراگیران را افزایش دهند. شناسایی چالش های برنامه درسی مجازی می تواند به برنامه ریزی درسی این نوع آموزش ها کمک کند تا برنامه ای برانگیزاننده تر طراحی کنند.

- راهنمایی برای فعالیت های علمی اساتید شناسایی این چالش ها می تواند به عنوان راهنمایی برای فعالیت های علمی اساتید در این سامانه ها گردد.

- افزایش دسترسی و بهبود کیفیت یادگیری با استفاده بهتر از ویژگی ها و قابلیت های این محیط برای افزایش دسترسی و بهبود کیفیت یادگیری نیاز به شناسایی آسیب های برنامه درسی دارد تا برنامه ریزان درسی در جهت رفع آن ها برآیند.

- تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص، شناسایی چالش های برنامه درسی می تواند برنامه ریزان درسی را در جهت طراحی محتوای تخصصی یاری کند.

آموزش از راه دور

در تعریف های متفاوتی که از آموزش از راه دور ارائه شده است، در اصل به نکات مشابهی اشاره شده است، مانند نظام یادگیری آزاد یا باز، کلاس از راه دور، تدریس از راه دور و بالاخره آموزش از راه دور واژه های مشابهی هستند که به طور متناوب جایگزین یکدیگر می شوند (هرچند که دارای تفاوت هایی نیز هستند).

«زیگرل» کلاس درس از راه دور را چنین تعریف می کند: «نظام یادگیری برای شاگرد که از برنامه های ویدیویی، کتاب های درسی، راهنمای مطالعه، تمرینات یادگیری و سایر مواد کمک درسی تشکیل شده است و شامل ارتباطات تلفنی، پستی و احتمالاً ارتباط بر روی معلم و شاگرد باشد».

«فیرنی» در تعریف آموزش از راه دور می‌گوید: «آموزش از راه دور عبارت است از یادگیری در محلی دور از مدرس».

«فاویرگرف» در این رابطه می‌نویسد: «آموزش از راه دور بر خلاف آموزش‌های سنتی مقابل هم قرار دادن یک یا چند نفر نیست، بلکه استفاده از رسانه‌هاست. در نتیجه مثلث سنتی آموزش (مدرس، فراگیر و تخته سیاه) بهم می‌خورد».

«کیگان» هم در این مورد می‌گوید: «استاد و فراگیر معمولاً از یکدیگر جدا هستند هم تهیه مطالب آموزشی و هم حمایت از فراگیران تحت نظارت یک سازمان آموزشی قرار دارد در آن از وسایل فنی ارتباط جمعی استفاده می‌شود. این نوع آموزش فرایندی دوجانبه است که تقریباً هیچ‌وقت یادگیری به‌صورت گروهی انجام نمی‌شود».

ملاحظه می‌شود که تعریف‌ها به نحوی به جدا بودن استاد و شاگرد و به انعطاف‌پذیری فراگیر در سازش با برنامه و محل تشکیل کلاس اشاره دارد. (کاظمی، ۱۳۸۰، ص ۳۶).

آموزش از راه دور عبارتست از نظام آموزشی صنعتی شده برای سازمان دادن - فرایند یادگیری - یاددهی به وسیله یک سازمان به منظور انتخاب و کاربرد راهکارهایی برای استفاده از فناوری های جدید در آموزش تا بتوانند ارتباط دو سویه ای میان یاددهنده و یادگیرنده ایجاد کند که هدف آن تسهیل فرایند یادگیری است (ابراهیم زاده ۱۳۷۷).

روش آموزشی است که معلم و شاگرد به‌طور مستقیم و چهره به چهره با هم تماس ندارند محتوا و مطالب درسی به واسطه ابزار و وسایل خاصی از طرف موسسه آموزش به فراگیران ارسال می‌شود (زمانی، مقدسی، ۱۳۸۵)

آموزش از دور یک فعالیت برنامه ریزی شده و نظام مند جهت انتخاب، آماده سازی محتوای آموزشی، ارائه محتوای آموزشی، هدایت و راهنمایی یادگیرندگان توسط یاد دهنده با استفاده از وسایل ارتباط جمعی در یک محیط ارتباط محور است. آموزش از راه دور نوعی فرایند «فناوری ارتباطات از راه دور» است که تجربه تدریس و یادگیری یاد دهنده و یاد گیرنده را به صورت همزمان و نا همزمان امکان پذیر می‌سازد (چنی، ۲۰۰۳)

یک نظام آموزشی است که به وسیله یک کالج یا دانشگاه یا موسسه ای خاص اداره می شود و معلم یا استاد دانشجویان را با مطالعه گزارش های کتبی و رهبری مطالعات ، آموزش می دهد . این نوع آموزش معمولا دارای مرکزی است که دانشجو در وقت از قبل تعیین شده برای رفع اشکال درسی به آن مراجعه می نماید . مترادف است با distance education (فرمehینی فراهانی ۱۳۷۸:۵۹۸) .

آموزش ازدور نوعی آموزش مردمی وانسانی است برای افرادی که دریک محدوده جغرافیایی پراکنده هستند یا برای کسانی که نمی توانند برای تحصیل درمدارس حضور یابند(دایرةالمعارف اکسفورد ۲ به نقل از نشریه ...، ۱۳۸۶، ۸)

"گرینبرگ" (۱۹۹۸) آموزش از دور را یک تجربه آموزشی - یادگیری طراحی شده که طیف وسیعی از تکنولوژی ها را برای دسترسی به فراگیران از راه دور در بر می گیرد و برای تشویق تعامل فراگیر و معتبر سازی یادگیری از طریق ارائه گروهی، طراحی شده است .آموزش از راه دور به معنی دسترسی مردم به فضای الکترونیکی یکسان، به گونه ای که آنها در یادگیری به هم کمک کند.

آموزش الکترونیکی

در تعریف لغوی آموزش الکترونیکی به مجموعه وسیعی از نرم افزارهای کاربردی و شیوه های آموزشی مبتنی بر فناوری اطلاعات گفته می شود که امکان ارائه و انتقال محتوای آموزشی و تجربیات اساتید مجرب هر رشته را از طریق فناوری الکترونیک به دانشجویان علاقمند در هر نقطه ای از جهان و به دور از محدوده زمانی میسر می سازد . و در تعریف مفهومی ، آموزش الکترونیکی ، یادگیری فعال و هوشمندی است که ضمن تحول در فرایند یاددهی - یادگیری و مدیریت دانائی ، در گسترش و تعمیق و پایدار ماندن فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش اساسی و محوری خواهد داشت (عابدینی و فراهی ، ۱۳۸۵) .

آموزش الکترونیکی امروزه بیشتر به آموزش از راه دور اطلاق می گردد که در مواردی جایگزین آموزش کنونی می گردد. البته یکی از رویکردهای اصلی آموزش الکترونیک ، آموزش ترکیبی به معنای به کارگیری ابزارها بر پایه وب در کنار آموزش حضوری توسط معلم است که آن را تکمیل می کند . هرچند در موارد بسیاری آموزش الکترونیکی به تنهایی می تواند پاسخگوی نیازهای آموزشی باشد (همان منبع).

تاکنون هرگونه آموزش با کمک ابزار الکترونیکی و کامپیوتر را آموزش الکترونیکی قلمداد می کردند ، با گذشت زمان آموزش الکترونیکی به آموزش هائی اطلاق شده است که در فرایند یاددهی - یادگیری از اینترنت استفاده می شود . در مجموع آموزش الکترونیکی عبارت است از : " استفاده از فناوری برای طراحی ، ارائه ، انتخاب ، به کار بردن ، حمایت و گسترش دادن یادگیری (الحسینی ، ۱۳۸۴) .

این آموزش ها معمولا در شرایطی به عنوان ضرورت مورد استفاده قرار می گیرد که یک یا چند مورد از موارد ذیل وجود داشته باشد :

- ۱- حجم بالای فراگیران
- ۲- حجم بالای اطلاعات
- ۳- هزینه های پائین
- ۴- تجربه شدن روش نوین
- ۵- درگیری زمانی استاد و دانش پژوه (همان منبع)

هورتون و هورتون^۱ (۲۰۰۳) معتقدند که یادگیری الکترونیکی با آموزش الکترونیکی در یک تعریف وسیع شامل هرگونه استفاده از فناوری وب و اینترنت به منظور خلق تجربیات یادگیری است . در واقع یادگیری الکترونیکی زاییده چرخه تحولات سریع و روبه گسترش فناوری نوین به مفهوم واقعی آن است (زارعی زورارکی و صفائی ، ۱۳۸۷) .

فناوری آموزشی

وقتی از فناوری آموزشی سخن می گوئیم در واقع به مجموعه سیستم ها و ابزارهای حاکم بر مدیریت دانش در یک جامعه دانائی محور نظر خواهیم کرد . به عبارت دیگر کلیه فرایندهائی که در یک جامعه در جهت گزینش و راهبری آموزشی مبتنی بر ابزارهای فناورانه مورد بررسی تحلیل و استفاده قرار می گیرند در شاخص فناوری آموزشی می گنجد (نعمتی و علی ابادی ، ۲۰:۱۳۶۸).

اهداف آموزش مجازی

" هدف در جریان تربیت به معنای وضع نهائی و مطلوبی است که به طور آگاهانه ، سودمند تشخیص داده شده است و برای تحقق آن ، فعالیت های مناسب تربیتی انجام می پذیرد . همچنین هدف نقطه ای است که قصد وصول به آن را داریم و در آن مسیر آگاهانه قدم برمی داریم (پژوهشکده حوزه و دانشگاه ، ۱۳۸۱).

آموزش از دور سعی دارد با بهره گیری از فناوری های آموزشی در جهت طراحی روش های نظام مند اهداف زیر را دنبال کند :

- افزایش کیفیت یادگیری- افزایش کارائی مدرسان و فراگیران
- کاهش هزینه ها بدون تاثیر بر کیفیت آموزش
- افزایش استقلال فراگیران و انعطاف آموزشی
- حذف محدودیت های زمانی و مکانی
- ایجاد امکان ادامه تحصیل برای کارمندان، خانه داران و افرادی که تحصیل در نظام رسمی برای آنان مقدور نیست. (علیپورحافظی ، ۱۳۸۴: ۱۵)